

Edmonia Lewis

Edmonia Lewis (sz. 1844) haiti apától és félig odzsibva indián, félig afroamerikai anyától született. Gyermekként „túl vadnak” minősítették, és kirúgták az iskolából. Rómában ünnepelt neoklasszikus szobrász lett belőle, művei mellett nem tudott pirulás nélkül elmenni az úri közönség.

1862 telén járunk az Ohio állambeli Oberlinben. Az a pletyka terjed az Oberlin College folyosóin, hogy egy diák szerelmi bájitással próbált megmérgezni két másik diákot. Tovább rontja a helyzetet, hogy az áldozatok fehérek, az állítólagos méregkeverő pedig félig fekete, félig indián származású.

A három barátnő, Edmonia Lewis, Maria Miles és Christina Ennes azt tervezték korábban, hogy szánkózni indulnak néhány fiatalember társaságában. Készülődés közben Lewis meleg, fűszeres borral kínálta diáktársait. Miles és Ennes rosszul lett, állapotuk hamarosan súlyossá vált, kezelésre szorultak. Az orvosok azt gyanították, hogy megpróbálták megmérgezni őket, talán valamiféle rovarok és hernyók által kiválasztott, állítólag nemi vágyat ébresztő, ám valójában mérgező anyaggal: kantaridinnal. Ki tudja, túlélik-e?

Lewis nagyon aggódik barátnői miatt, ugyanakkor a futótűzként terjedő pletykák miatt is. Úgy tűnik, az egész iskola biztos abban, hogy ő a méregkeverő. Lewis azon töpreng, hogy mi lesz a pletykák következménye, vajon kiteszik-e ebből az iskolából is, mint egyszer már előfordult vele korábban. Arra nem számít, hogy valami ennél is rosszabb történik. Amikor este hazafelé tart, orvul rajtaütnek, az ismeretlen támadók elrángatják egy félreeső helyre, és ütni-verní kezdik, megpróbál elmenekülni, de hiába, a földre lökik, és tovább ütlegelik, rugdossák, míg végül elveszti az eszméletét. Az éjszaka hideg, az eszméletlenül vert lány pedig sorsára hagyva hever a földön.

Mary Edmonia Lewis a New York állambeli Greenbushban született. Apja valószínűleg egy haiti származású inas volt, anyja pedig félig afroamerikai, félig odzsibva indián, aki turistáknak árult mokaszinok készítésével kereste a kenyerét. Edmonianak volt egy három évvel idősebb féltestvére is, Samuel.

Edmonia kilenc, Samuel pedig tizenkét éves volt, amikor árván maradtak. Anyai nagynénjeik fogadták örökbe a gyerekeket, és a Niagara-vízesés közelébe költöztek velük. Edmonia kosarakat, mokaszinokat és hímzett blúzokat készített eladásra turisták számára, Samuel tizenkét évesen borbélyként dolgozott. Míg a nagynénikéikkel éltek, a gyerekek az indián nevüket használták: Futótűz és Napfény névre hallgattak. Amikor Edmonia tizenkét éves lett, Samuel anyagi segítségével beiratkozhatott egy afroamerikai apácák által vezetett iskolába, három év elteltével azonban „túl vadnak” nyilvánították ahhoz, hogy iskolába járjon, és félbeszakították vele a tanulmányait.

Hiányos iskolázottsága ellenére Edmonia Lewis jelentkezett az Oberlin College-ba, az egyik első olyan képzőművészeti főiskolára, amely megnyitotta kapuit a nők és a színes bőrű hallgatók előtt. A főiskola biztonságos menedék hírében állt a kisebbségek számára, de Lewis rasszizmussal és zaklatással szembesült a falai között, végül pedig a mérgezésről szóló pletykákig és az ellene elkövetett támadásig fajult a helyzet.

Lewis ott hevert a fagyos földön összeverve, eszméletlenül. Az utolsó pillanatban szerencsére mégis magához tért, és sikerült hazatámolyognia. Nem sokkal ezután letartóztatták barátnői megmérgezésének gyanújával, az állítólagos mérgegre vonatkozóan azonban nem találtak semmi bizonyítékot. A perben Lewist a város egyetlen fekete ügyvédje képviselte.

Egy évvel a támadás után Lewist képzőművészeti eszközök ellopásával vádolták meg. Bizonyítékot ez alkalommal sem találtak, de nem engedték beiratkozni az utolsó évre, így soha nem is végezte el a főiskolát. Ehelyett Bostonba költözött és szobrászkodni kezdett.

A korabeli szokásoknak megfelelően Lewis igyekezett tanoncnak jelentkezni befutott szobrászokhoz, de a (fehér férfi) szobrászok egymás után utasították vissza. Végül a márvány mellszobrok készítésére specializálódott Edward Augustus Brackett mellé szegődött el.

Lewis 1864-ben tartotta első magánkiállítását. A polgárháború hőseinek és a rabszolgaság ellenzőinek életéből, valamint a bennszülöttek történeteiből merítette témáit. Szárnyára kapta a hírnév, az újságok cikkezni kezdtek róla, munkái egyre nagyobb népszerűségnek örvendtek a rabszolgaság ellen küzdők körében.

A szobraival keresett pénznek köszönhetően megnyílt előtte a lehetőség, hogy Rómába költözzön.

Rómában kevesebb rasszizmussal szembesült, felszabadultabb volt a művészi léggör, és katolicizmusát is szabadabban megélhette. Lewis beletanult a neoklasszikus stílusba, és a márványt használta fő anyagaként. Ő volt az első, magát színes bőrűnek valló szobrász, aki a világsikerig jutott, méghozzá egy hagyományosan férfiak által uralt művészeti ágban, miközben hazájában a feketék nagy része még mindig rabszolgasorban élt. Egyes kollégák azzal gyanúsították, hogy nem ő maga faragta a szobrait, hisz hogy is volna képes ilyesmire egy fekete nő? Római műterme azonban hamarosan vonzó turistalátványossággá vált. Leghíresebb munkái közé tartozik a béklyóitól megszabaduló fekete párt megjelenítő *Forever Free*, illetve a *The Old Arrow Maker and his Daughter* című szobor, amely egy lányát nyílkészítésre tanító amerikai indiánt ábrázol.

Lewis egy-egy elkészült művét néha elküldte támogatóinak Bostonba, és megkérte őket, hogy gyűjtsék össze a mű megfaragásának és szállításának árát. A munkákért akár 50 000 dollárt, jelenlegi pénzben majdnem 900 000 eurót is fizettek olykor.

Az 1876-ban, Philadelphiában megrendezett világkiállításra egy hatalmas márványszobrot faragott, amely a haldokló Kleopát-rát ábrázolta. A zavarba ejtően érzéki mű vonzotta a látogatókat, ezrek álltak sorba, hogy pirulva megcsodálhassák. Az alkotás a kiállítás után évekig egy raktárban elrejtve pihent, végül egy szerencsejátékos vásárolta meg, aki egy Kleopátra nevű versenyló sírjára állíttatta fel. Hamarosan cserkészfiúk rongálták meg a művet, és egy időre ismét eltűnt, de előkerülése után helyreállították és kiállították, jelenleg a Smithsonian Museum of American Art gyűjteményében látható Washingtonban.

Ahogy a neoklasszicizmus kezdett kimeni a divatból, Lewis megbízásai is megfogyatkoztak. A művész Londonba költözött, és ott halt meg 1907-ben, hatvanhárom éves korában.

Edmonia Lewis Kleopátra halála (1876) című szobra merészségével hívta fel magára a figyelmet